

UN RABASSAIRE A L'ALCALDIA: FELIU TURA

Carme Pi

Feliu Tura fou un dels personatges que visqué de prop els esdeveniments socio-polítics del període que va des de la Dictadura de Primo de Rivera fins al final de la Guerra Civil. La seva vida no es pot entendre sense una obligada referència al marc social i econòmic que l'envoltava. En una societat bàsicament agrícola, la qüestió del camp esdevindrà tema central de la problemàtica social a principis de segle. Les dificultats que passen els pagesos els portarà a unir-se per defensar els seus interessos. Feliu Tura serà un dels fundadors i dinamitzadors del moviment sindical pagès a Mollet del Vallès. És probable que l'ambient familiar influís la seva tasca. El seu pare era membre de la Lliga i arribaria a ser alcalde de Mollet entre 1914 i 1915. Però l'esperit polític de la Lliga no devia representar les inquietuds polítiques d'en Feliu, ja que aviat passaria a formar part del sector liberal, que s'escindí el 1919 tot formant Acció Catalana. Feliu Tura passa de l'oposició clandestina a la Dictadura, a ocupar el càrrec electe d'Alcalde de Mollet en representació dels rabassaires. Arran dels fets d'octubre de 1934 és empresonat conjuntament amb altres membres de la corporació municipal.

Pel febrer de 1936 tornen els ajuntaments democràtics i Feliu Tura ocupa de nou l'Alcaldia. Pel juliol, amb motiu de l'esclat de la Guerra Civil, es constitueix a Mollet el Comitè de Milícies Antifeixistes i ell n'esdevé president. Pel desembre sorgeixen discrepàncies entre el Sindicat i algunes de les forces polítiques representades pel tema de l'impost de guerra. Feliu Tura dimiteix. Poc temps després torna a l'Alcaldia però les seves relacions amb la Col·lectiva de Camperols i amb la Conselleria de Proveïments esdevenen problemàtiques per l'efecte que la guerra té sobre la població i que afecta de forma diversa a cada sec-

tor. Presenta una nova dimissió pel setembre de 1937, però és novament elegit alcalde per la dimissió de Josep Fortuny. Paral·lelament col·labora en la creació de la FESAC (Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya) i fins i tot sembla que participa en el Consell de Cooperació i en el Consell d'Agricultura de la Generalitat.

Pel gener de 1939 l'exèrcit feixista arriba a la vila de Mollet. Feliu Tura ha d'exiliar-se a França, on les coses no van pas millor degut a l'esclat de la 2.ª Guerra Mundial. Quan torni anys després, s'haurà d'adaptar a una situació que en res recordarà l'etapa anterior a la seva partida.

La Dictadura de Primo de Rivera

La Dictadura de Primo de Rivera que en els seus inicis no troba oposició a Catalunya i més aviat és rebuda amb indiferència, acaba revelant-se desfavorable a les aspiracions catalanistes a les que acusa de separatistes. S'imposa l'ús del castellà, es tanquen societats de caire divers i s'ataquen els símbols nacionalistes. Aquests fets actuen de revulsiu, tot incrementant la consciència catalanista i d'oposició a la Dictadura. Malgrat la repressió, les diferents forces polítiques i les associacions clandestines continuen actuant i organitzant-se. A Mollet trobem exemples dels contactes que mantenen. A Can Fortuny s'hi reuneixen el nucli republicà catalanista i membres de la C.N.T., amb motiu de la detenció de Pedrerol. Es tracta de decidir alguna acció de protesta contra l'empresonament. Es comenta que si Pedrerol fos membre de la C.N.T., l'endemà es convocaria una vaga, però com que no ho és, s'acorda obrir una subscripció d'ajuda ¹.

Per aquells temps, Feliu Tura té poca terra en propietat i molta que no ho és. Conrea alguns camps a la zona del Calderí (camp de regadiu), a Gallecs (camp la Sibèria i la Pedra Salvadora) i a l'actual polígon Magarola (camp el Platero). La majoria d'aquests camps són arrendats, algun és de rabassa i dos són de propietat ². Arriba a tenir dos carros i onze vaques. És sobretot un pagès, un rabassaire, i la seva trajectòria estarà especialment lligada als problemes del camp més que a la política de partits. Com a ramader no està d'acord amb l'impost que se'ls aplica durant la Dictadura i decideix crear el Gremi de Vaquers de Mollet i Comarca, tot impulsant la Federació de Vaquers del Vallès. Més endavant esdevindrà president del Consell Directiu de la Unió de Vaquers Rurals.

La seva probable col·laboració amb Estat Català fa que les seves

activitats se situïn a la clandestinitat. A finals de 1930 es veu obligat a marxar, ja que durant la revolució de Desembre del mateix formava part del Comitè Revolucionari Local ³.

El Sindicat Agrícola i la Unió de Rabassaires

El Sindicat s'encarregava tradicionalment de subministrar la llavor de les patates importades d'Anglaterra i de les primeres matèries per fer el guano. Cap a 1930, Feliu Tura i Peret Bonvilà entre d'altres, van pels pobles fent propaganda de la Unió de Rabassaires, que s'havia creat l'any 1922 per articular les reivindicacions dels pagesos rabassaires. Els estatuts diuen en el seu primer article que el seu objecte és *«l'ajuntar els esforços dels rabassaires i demás cultivadors del camp de Catalunya per a assolir el millorament dels contractes i de les actuals condicions de treball.»* ⁴.

Per tal de tenir un local on els pagesos poguessin comprar i vendre, es reuneixen una colla d'amics i decideixen comprar el traspàs d'un local amb molí. Entre una vintena aconseguixen els diners per quedar-se amb el local de Cal Mitjà.

Vàrem fer el traspàs per deu mil pessetes, que en aquell temps ja era una bona quantitat... però no en teníem ni cinc per posar el Sindicat en marxa; amb penes i treballs vàrem omplir el Sindicat de farina... també compràrem un vagó de garrofes Alcover i tota classe de grans ⁵.

Les dificultats vénen per la manca de diners, però se les ideen tot substituint el molí antic per un de més rendiment, amb la qual cosa hom considera que pràcticament es poden cobrir les despeses del Sindicat. El compren amb un crèdit de vuitanta mil pessetes al Banc Urquijo i així tenen un dels molins més moderns que pot moldre uns set-cents quilògrams a l'hora. També compren una premsa. La tasca del Sindicat representa una ajuda important pels pagesos, perquè cada vegada es redueix més la diferència entre els costos de producció i el preu del producte. Amb la premsa el Sindicat s'estalvia feina i diners. Les premses que anaven per les cases i els revenedors de farina i de blat no poden competir i han de plegar.

El Sindicat de Mollet sembla que és un dels que més farines, grans i adobs compra a la Llotja ⁶. Posteriorment, cap a l'any 1935, el Sindicat fa una operació de patates amb la casa Strong. Hi ha alguns proble-

mes perquè en un determinat moment els volen rescindir el contracte. Feliu Tura, Peret Bonvilà i altres membres del Sindicat es traslladen a Barcelona i finalment el darrer aconsegueix arranjar-ho. Tanmateix queden moltes patates per arrencar i vendre, per la qual cosa el Sindicat inicia contactes amb cases de Londres. El resultat final és dolent i els pagesos que més s'havien arriscat en pateixen les conseqüències. Feliu Tura es manifesta en el sentit que cal ajudar a aquests pagesos que havien tingut la valentia d'enviar patates a la comissió. Pere Bonvilà proposa que se'n faci càrrec el Sindicat i que el dèficit sigui cobert per una operació de compra d'amoníac. El Sindicat comença a viure moments d'esplendor. Després es fan contractes amb Liverpool, Londres, Bèlgica, Holanda i amb les cooperatives de Suïssa. S'arriba a patentar amb els rabassaires una marca que es diu «*Rabassunio Potatoes Catalunya Productions Mollet*». També es fan intercanvis amb Lituània, Estònia i Renània. S'obre una tenda de detall de productes del camp i de llavor. Amb tot, s'aconsegueix mantenir els preus a ratlla i en haver suprimit els intermediaris es pot comprar més barat i vendre més car. Cap a l'any 1936 el Sindicat veu la necessitat d'aixecar actes de les reunions que es fan. Es contracten els serveis d'un secretari, Jaume Vallcorba, que actua com a tal fins que s'ha d'incorporar a l'exèrcit durant la guerra civil. Les actes sembla ser que no s'han conservat.

La República

A la dimissió de Primo de Rivera l'any 1930, es restableixen a poc a poc les llibertats polítiques, cosa que permet la convocatòria d'eleccions. El resultat d'aquestes és inesperat i es proclama la República.

Setmanes abans es nota a Mollet certa febre electoral i la premsa local es fa ressò de la reunió de la Junta General del Centre Catalanista Republicà que presentava els candidats del partit ⁷. En el mateix número de LLUITA, en Feliu Tura en un article titolat «*Eleccions*», intenta convèncer al poble de la necessitat del triomf de la candidatura Catalanista Republicana «*puix al triomfar triomfaran amb ella la justícia i la llibertat... la justícia i la igualtat*» i exhorta al poble tot dient:

«doncs de tu, poble, depèn el que persisteixi o canviï aquest estat de coses; de tu depèn el decidir la teva sort, però si una vegada més et deixes arrossegar per la inèrcia cap a l'imperialisme d'un home que pretén que els seus drets vénen de Déu, encara que escarneixi les seves doctrines, aleshores poble, sí que creurem que ets un poble que no tens redempció» ⁸.

Però el poble sí que es decideix per aquesta proposta de canvi de l'estat de les coses i a Mollet, com a Barcelona, l'Esquerra Republicana de Catalunya, obté el triomf. El 14 d'abril es constitueix l'Ajuntament que amb caràcter provisional designa president de la Corporació al Conseller Feliu Tura i Valldeoriola. El dia 16, Feliu Tura exposa que cal elegir l'alcalde definitiu i surt ell mateix votat per majoria absoluta ⁹. El nou consistori es proposa aviat una sèrie de tasques com el canvi dels noms dels carrers i fer els cartells pels autos en català. El 12 de maig es passa a fer les actes en català, sense que s'hi faci cap esment especial ¹⁰.

L'any 1932 està marcat per dos temes importants que són l'Estatut i la Reforma Agrària. Pel que fa al primer tema, l'Ajuntament mostra la seva posició sense ambigüitats. Envia un telegrama al President de la Comissió d'Estatuts perquè palesi al Parlament «la ferma voluntat de Catalunya de governar-se per si mateix» i es vol que l'Estatut sigui aprovat tal com es va votar ¹¹. Per l'agost continua el tema de l'Estatut i es decideix de protestar davant el Govern de la República sobre la manera com s'està discutint, i al President de la Generalitat per la manca de respecte per la voluntat de Catalunya ¹². Posteriorment, amb l'aprovació de l'Estatut, arriben les eleccions al Parlament de Catalunya que demostren el predomini de l'Esquerra, predomini que només fa que reflectir allò que passa als municipis com Mollet.

Mentrestant el camp viu moments d'agitació, ja que de les 30.000 demandes de revisió de contractes presentades pels pagesos l'estiu de 1931, el noranta per cent han estat considerades improcedents. Malgrat això, molts pagesos continuen retenint una part de la collita. El camp necessita una llei apropiada, però aquesta no ha arribat encara quan les eleccions donen la victòria al centre-dreta. El Parlament de Catalunya amb majoria d'Esquerra i per tant favorable als rabassaires es proposa tirar endavant una Llei de Contractes de Conreu, però les tensions entre propietaris i rabassaires s'aguditzen ¹³. La mort de Macià pel desembre de 1933 provoca l'elecció de Companys com a President, però la Llei de Contractes de Conreu és poc modificada i els rabassaires s'ho prenen amb resignació. Les tensions no desapareixen ni molt menys i, a més, s'agreugen amb l'enfrontament a nivell de l'Estat entre les dretes i les esquerres.

Un altre tema important per l'Ajuntament en aquest període és la revisió dels comptes municipals de l'època de la Dictadura. Es crea una Comissió per a la seva investigació, els resultats de la qual són recollits en una memòria que es publica l'abril de 1932. L'afer de la Comissió de Responsabilitats jugarà un paper decisiu en esdeveniments posteriors. Serà un tema d'enfrontament entre dreta i esquerra de conseqüències imprevisibles al final de la Guerra Civil ¹⁴.

Cap als fets d'Octubre

Els enfrontaments entre la dreta i l'esquerra, esmentats anteriorment, també tenen la seva incidència a Mollet. Pel mes de gener i a pocs dies de les eleccions, hom pot llegir opinions gens favorables a la tasca que han fet els republicans. A REALITATS, s'ironitza sobre la postura dels rabassaires i es desautoritza burlescament els membres de la candidatura de l'Esquerra. Feliu Tura no se n'escapa ¹⁵. Malgrat tot, el resultat de les eleccions és favorable a la candidatura del Centre Catalanista ¹⁶ i es constitueix el nou Ajuntament (Documents n.º 1 i n.º 2). El consistori vota per majoria absoluta a Feliu Tura per l'Alcaldia. A la vegada, Fortuny fa una forta crítica contra la minoria de la Lliga a qui declara indesitjable ¹⁷.

A l'acta del Ple del 13 de juny de 1934 es fa palesa la indignació amb motiu del fall del Tribunal de Garanties Constitucionals al recurs presentat a la Llei de Contractes de Conreu aprovada pel Parlament de Catalunya. El resultat és vist com una agressió a Catalunya. A la vegada es proposa l'adhésió incondicional al President de Catalunya. No s'accepta el consentiment dels representants de la Lliga, perquè hom considera que aquesta s'ha retirat del Parlament i ha demanat ajuda als enemics. Alhora, el Regidor Pi remarca l'actitud de la Lliga amb la Llei de Contractes de Conreu ¹⁸.

L'agost del mateix any, LA HUMANITAT, transcriu articles de la premsa madrilenya que reflecteixen un malestar de la CEDA «...por la enojosa cuestión de Cataluña... y la soberbia cada día más acentuada de la Generalidad...», alhora que hom acusa al President d'alentar l'esquerra perquè doni suport a la «*campanya separatista dels Ajuntaments bascos*». EL DEBATE, considera la Llei de Contractes de Conreu, un reglament inadmissible que vulnera la Constitució i l'Estatut. ABC, acaba sentenciant que «*Al Parlamento no puede ir el Gobierno actual sin que el pleito de Cataluña esté resuelto de una manera definitiva*». ¹⁹.

Mentrestant a Catalunya, les posicions sobre l'assumpte es troben dividides. A finals de mes Josep Calvet, president de la Unió de Rabassaires, fa un míting a Vilassar de Dalt tot explicant la Llei de Contractes de Conreu i acusant l'Institut de Sant Isidre de lluitar contra les aspiracions dels pagesos. No s'està inventant res, ja que la llei havia estat portada al Tribunal de Garanties Constitucionals precisament per l'IACSI, que en la seva assemblea ho esmenta com un gran èxit de la Junta ²⁰.

El mes de setembre l'activitat no decau. A l'IACSI s'hi adhereixen el Foment del Treball Nacional i la Cambra de la Propietat Urbana.

La Isidrada, concentració de propietaris a Madrid, acaba amb sang. El Govern de la Generalitat acorda la clausura de l'Institut Agrícola de Sant Isidre. Paral·lelament se celebra l'Assemblea de Delegats de la Unió de Rabassaires on es procedeix a la renovació de la meitat dels membres del Consell Directiu. Queden elegits Pau Baques, Josep Calvet i Feliu Tura. En la mateixa assemblea, Aragai «*glossa el gest de protesta realitzat pels treballadors madrilenys contra la maniobra anticalalana*» i parla del feixisme de l'IACSI. Per aclamació, els més de 340 sindicats assistents aproven l'ordre del dia ²¹.

Dos dies després el Centre Catalanista Republicà de Mollet proposa a l'Ajuntament «*Adreçar-se al Govern de Catalunya perquè declari traïdors a Catalunya i a la República a tots els components adherits a l'IACSI*». ²². Sobre el Ple on es discuteix aquesta proposta, LA HUMANITAT fa un extens article blasmant l'actitud dels representants de la Lliga que votaren contra la proposició ²³. Les tensions eren notables els mesos anteriors als fets d'octubre i estaven latents en l'ambient. Rovira i Virgili, el mes d'agost, ja preveia un enfrontament entre les diferents forces. Diu que «*hi ha la impressió que és molt pròxima la topada de la qual depèn l'esdevenidor de la Segona República espanyola*». L'endemà titula el seu habitual article «*El fracàs de l'unitarisme espanyol. Euskadi i Catalunya en peu*». El mateix dia surt una informació sobre les paraules del senyor Samper que «*reconeix la moral del poble basc... però que el govern té la raó i la força*». ²⁴.

La crisi d'octubre, amb la dimissió del govern Samper, complica la situació. Sobretot quan Lerroux inclou tres ministres de la CEDA al govern. Això provoca una vaga general. També Mollet estava en vaga el dia 5. L'acord de revoltar-se contra el govern estava pres. Companys proclama l'Estat Català i a Mollet es fa el mateix. El desenllaç dels fets d'octubre és contrari a les previsions, i Feliu Tura, Pelegrí Pi i Josep Fortuny es veuen obligats a marxar ²⁵. Quan tornen se'ls obre un expedient. La detenció s'allarga més del que es pensaven. Primer són reclosos al Palau d'Exposicions on són vigilats per Legionaris del Terç i on són visitats per amics de Mollet. Posteriorment passen a la Model. Passen per la presó cinc components d'E.R.C. i tretze de la C.N.T. ²⁶. Tant l'Esquerra com la C.N.T. obren subscripcions per als seus empresonats, si bé ho fan separadament ²⁷. L'agost de 1935 la causa seguida per la jurisdicció militar contra ells passa la jurisdicció ordinària del Jutjat de Granollers, el qual exigeix de cada un d'ells una fiança personal de dues mil pessetes de responsabilitat civil. S'espera que en el cas de no fer-ho els siguin expropiats els seus béns ²⁸.

Credencial de Conseller municipal

(1) ELECTE

Els infrascrits, President i Secretari de la Junta municipal del Cens electoral d'aquest Municipi

CERTIFIQUEN: Que de l'acta de l'escrutini general, celebrat en data d'avui, en forma legal per la Junta de la meua Presidència, resulta:

Primer: Que ha estat proclamat Conseller ⁽¹⁾ Electe per a formar part de l'Ajuntament d'aquest Municipi el Sr. Feliu Tura Valldeoriola que figura en primer lloc de la llista n.º 1 del Centre Catalanista Republicà de la qual, atès el nombre de vots escrutats al seu favor, han estat proclamats onze consellers electes i oïno Consellers suplents.

Segon: Que el resum de vots escrutats a favor de cada llista és el següent:

		NOMBRE DE VOTS
Llista n.º	<u>1</u> del Centre Catalanista Republicà	(<u>1.413.</u>)
• n.º	<u>2</u> de Delegació de Lliga Catalana	(<u>1.084.</u>)

Tercer: Que de l'acta esmentada resulta que ⁽²⁾ no hi ha hagut protestes ni reclamacions de cap mena

I en compliment del que disposa l'art. 54 de la llei del 8 d'agost del 1907, és lliurada la pre-

sent a **MOLLET**

el di.vuit

e Gener

del mil nou-cents trenta- quatre

El President,

El Secretari,

Document n.º 1

Ajuntament d **MOLLET**

Relació nominal dels components d'aquesta Corporació amb expressió dels càrrecs i filiació política respectiva.

Imp. "El Secretariat Català" — Barcelona

Noms	Càrrec	Caràcter de la designació (1)	Filiació política (2)
Feliu Tura Valldeoriola	Alcalde 1 ^{er}	Definitiva	Esquerra Republicana C.
Josep Fortuny Torrents	Alcalde 2 ^{on}	Id	Id Id
Pelegrí Pi Planellas	Alcalde 3 ^{er}	Id	Id Id
Enric Orra Bosch	Alcalde 4 ^t	Id	Id Id
Llorenç Pascual Solanas	Caixer	Id	Id Id
Teodor Anglada Vila	Conseller	Id	Id Id
Joan Ambrós Lloreda	Id	Id	Id Id
Francesc Duñó Vinyals	Id	Id	Id Id
Valentí Contijoc Grau	Id	Id	Id Id
Isidre Ribes Esteve	Id	Id	Id Id
Joan Punsola Vilaseca	Id	Id	Id Id
Joan Solé Font	Id	Id	Acció Catalana
Jacint Oliveras Lapasset	Id	Id	Lliga Catalana
Josep Sans Rossell	Id	Id	Id Id
Jacint Marquina Ferrés	Id	Id	Independent

MOLLET

el 2 de Febrer

del 1934

L'ALCALDE,

Feliu Tura

EL SECRETARI.

M. Ferrés

(1) Definitiva o interina, segons hagin estat designats per majoria absoluta o relativa.

Dels Fets d'Octubre a 1936

Del 7 d'octubre de 1934 al 3 de maig de 1935, l'Ajuntament és portat per una gestora i no s'aixequen Actes. Figura com a alcalde Joan Gay. A partir del dia 8 i fins el febrer de 1936, és Josep Riba qui porta l'Alcaldia.

L'Esquerra aconsegueix un cert prestigi arrel de les detencions de què són objecte els seus membres, cosa que també es dona a nivell de tot l'Estat. El fet que el Govern de la Generalitat continuï a la presó, contribueix a crear dos grups oposats: El Front d'Esquerreres de Catalunya i un Front Català d'Ordre. La simpatia de l'opinió pública cap a les esquerres, es posarà de manifest durant les eleccions del mes de febrer, amb la victòria d'aquestes.

A Mollet, Feliu Tura i els consellers es reintegren als seus llocs el dia 17 i l'endemà decideixen enviar un telegrama al Govern legítim de Catalunya que continua empresonat ²⁹. La victòria possibilita un Decret-Llei que dona l'amnistia als presos, de la qual cosa se'n fa ressò el ple del dia 20.

Pel març, els Ajuntaments federats celebren una assemblea extraordinària al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona i la Comissió encarregada d'assistir-hi és formada per Pascual, Tura i Pi ³⁰. Poc temps després Feliu Tura resta gairebé un mes sense assistir a l'Ajuntament per motius de salut. Durant els mesos que segueixen continuen les tensions entre la dreta i l'esquerra, si bé segons afirma Josep Termes, no es pot dir que a Catalunya hi hagi una conspiració de la dreta. El que sí manifesta, és que es dona una certa repressió al camp contra els rabassaires. Tampoc es mostra partidari d'acceptar l'afirmació de què Catalunya és l'oasi de la República. Cal tenir en compte que el mes d'abril moren els germans Badia i que també hi ha una forta oposició entre els catòlics i els anticlericals ³¹.

La Guerra Civil

Quan pel juliol a Catalunya es rep l'ordre de sublevació, aquesta és seguida per una part de la Guarnició de Barcelona. Hom confia en un fàcil èxit a l'estil dels Fets d'octubre, però no resulta així. La reacció de les organitzacions d'esquerra i del poble en general fan fracassar l'aixecament. També Mollet hi participa. La nit del 19 al 20 de juliol surt un cotxe amb tres militants de la C.N.T.-F.A.I. cap a la caserna de Sant Andreu. Posteriorment hi arriba un grup de molletans amb un

camió que han requisat. Les armes que agafen intenten arreglar-les al Taberan. Es pensa fer un Comitè Revolucionari. En un primer moment els trentistes s'uneixen a la C.N.T., ja que la veuen més decidida que l'Esquerra ³². Mentrestant Companys convoca als confederals i els ofereix el poder que evidentment no poden acceptar. Alhora es proposa la fórmula de la creació d'un Comitè Central de Milícies Antifeixistes. En el Ple de l'Ajuntament del dia 24 s'esmenta el Decret pel qual cessen «els consellers propietaris i suplents que procedeixin de llistes no afectes al Front Popular» i s'indica que «es substitueixin pels suplents que figuren en la llista del Front». El mes d'agost, el Comitè de Milícies Antifeixistes de la secció d'esquerra es posa a disposició de l'Alcalde ³³. Dies després s'acorda constituir Comissions de Govern i a Feliu Tura no se li arriba a assignar cap departament ³⁴. A principis d'octubre es posen a disposició de l'Alcalde els càrrecs perquè la Corporació pugui recollir representants de totes les forces polítiques i socials de Mollet. El dia 16 es reuneixen a l'Ajuntament els representants de les diferents forces que integraran la nova corporació. Presideix l'acte el Jutge Ramon Salvat, qui cedeix la presidència a Feliu Tura perquè és el de més edat. La composició de l'Ajuntament és la següent: dos representants per la Unió de Rabassaires, cinc per l'E.R.C., sis per la C.N.T., quatre pel P.S.U.C., i dos pel P.O.U.M. Queden dues vacants per A.C.R. L'elecció d'Alcalde recau novament sobre Feliu Tura qui pren la paraula per dir que el que cal primer és «pensar en el Front als efectes de millorar en el possible les condicions de vida» ³⁵.

A partir d'aquí, i en plena guerra civil, el Sindicat Agrícola i els Rabassaires agafen un protagonisme a l'Ajuntament que abans no havien tingut. Són constants les referències a aquest col·lectiu o bé per les seves sol·licituds o bé perquè se'ls hi demana explicacions sobre les seves actuacions. Feliu Tura, que no acostumava a parlar en els plens, comença a fer-ho quan està en qüestió algun tema relacionat amb el Sindicat. Alhora s'observa un cert distanciament dels rabassaires i d'algun sector de l'Esquerra.

Pel novembre Feliu Tura demana, en nom de la Unió de Rabassaires, permís per la tala d'arbres de la Verneda del Sr. Ros per destinar la fusta a la construcció de pilots per les alambrades del front ³⁷. El mes de desembre hi ha problemes amb els Rabassaires, ja que se'ls acusa d'aconsellar la no declaració de les mongetes, a la qual cosa Feliu Tura respon que el Sindicat vigila la producció ³⁷. En la Comissió de Govern es posa a discussió la imposició de la Contribució de Guerra als Rabassaires. Feliu Tura declara que el Sindicat prefereix que s'individualitzi

la quota per part de l'Ajuntament més que no pas es senyali una quantitat global i que el Sindicat hagi de repartir-la. S'acorda que el Sindicat pagui la imposició, però finalment decideix no pagar-la ³⁸. Al cap de pocs dies Feliu Tura i Joan Roca presenten la dimissió tot argumentant motius de salut. El Sindicat se solidaritza amb la decisió dels seus representants i no nomena cap substitut. Com que Feliu Tura ocupa el càrrec d'Alcalde es fa imprescindible la seva substitució i en resulta elegit Josep Fortuny i Torrents, de l'E.R.C.

A finals de gener es decideix demanar al Sindicat explicacions sobre la instal·lació de la Col·lectiva de Camperols a Can Ros i a la Vaqueria, i la destinació dels ocupants a Can Pere Gil. Són evidents les relacions conflictives entre els Rabassaires i l'Ajuntament. El Sindicat presenta una carta que és considerada impròpia «*perquè podien venir al municipi i discutir-ho amb el poble*». Hom acusa els Rabassaires de no actuar correctament. Se'ls retreu les raons exposades per justificar la seva dimissió, per una «*malaltia que no els ha privat de continuar exercint els demés càrrecs*». La Minoria Socialista exposa les condicions de Can Pere Gil, on el Sindicat ha destinat 20.000 pessetes i això li representa ser considerada defensora dels Rabassaires ³⁹. Finalment es decideix crear una comissió que ho investigui.

És el mes de febrer quan Feliu Tura torna a l'Ajuntament junt amb Pere Bonvilà. El primer justifica la seva tornada per l'atac de què han estat objecte. Acusa l'Esquerra de portar una campanya contra ells quan no es podien defensar, i al regidor Pi d'incitar als de la Vaqueria a canviar d'opinió sobre el seu trasllat. Segons el regidor Manau, en el fons de la qüestió hi ha el fet què els Rabassaires no havien volgut pagar l'impost del 5%, i que si la carta que se'n va derivar de tot això hagués estat retirada s'haurien estalviat tots aquests debats ⁴⁰. Però el tema de la Vaqueria continua damunt la taula. S'acusa els Rabassaires de no defensar els interessos dels seus associats, ja que la decisió fou presa per unanimitat entre els dos representants dels Rabassaires i els dos representants dels camperols, que formaven part de la Comissió Arbitral per solucionar l'assumpte de les col·lectives. Aquestes necessitaven que les terres que treballaven estiguessin juntes.

Si bé l'Esquerra es mostra dura en les seves consideracions (que afecten als rabassaires però no als camperols), altres forces polítiques mantenen una posició més moderada respecte al tema. Volen un aclariment dels fets, però matitzen les opinions de l'Esquerra des de diferents posicions. El Regidor Alfonso arriba a donar tota la responsabilitat dels fets a la Col·lectiva de Camperols i a la C.N.T., si bé posteriorment afirma que ni els Rabassaires ni el Regidor Pi, de l'Esquerra, han actuat com havien de fer-ho. D'altra banda el Regidor Domínguez

de la C.N.T., tot i haver considerat impròpia la carta dels Rabassaires, avisa de què no intenta defensar-los, però ho fa. S'acaba nomenant una comissió composta pel Regidor Domínguez de la C.N.T., el Regidor Ambrós d'E.R.C., el Regidor Angosto del P.S.U.C. i el Regidor Coll del P.O.U.M., que en el ple del dia 14 declaren correcta l'actitud de tots els que han intervingut en l'afer, que rep finalment la consideració de necessitat social. Es demana als Rabassaires que retirin la carta, a la qual cosa Feliu Tura respon que no hi ha cap inconvenient en retirar-la i rectificar ⁴¹. Però els problemes amb la Vaqueria no acaben aquí, ja que el Sindicat constata que les terres no són conreades i s'estableix un debat sobre si és competència de l'Ajuntament o no el fet d'intervenir perquè les conreïn. A la vegada es demana que la Comissió de Rabassaires i Camperols s'encarregui de mirar si tots els camps estan cultivats o no, ja que al repartir les terres, alguns pagesos es van quedar més terra de la que podien conrear.

Posteriorment apareixen friccions entre la Col·lectiva de Camperols i el Sindicat, per unes terres que la primera ha incautat perquè considera que no s'estan treballant. S'inicia un debat sobre si els camps estan ben cultivats o no. El regidor Domínguez, de la C.N.T., diu:

És sabut que els rabassaires pel seu esperit, en part degut a que volen ser independents, hi ha hagut Rabassaires que no s'han conformat amb la terra que tenien quan tenien mossos, sinó que encara n'han volgut més ⁴².

Cal tenir en compte que la C.N.T. no està d'acord amb què els Rabassaires tinguin mossos i sobre aquest aspecte ja s'havia arribat a un acord ⁴³. El Regidor Ambrós afegeix que s'ha donat terra a tots els que anaven a jornal i que els companys Rabassaires que en tenien massa ja n'havien deixat. En definitiva, es nomena una comissió perquè estudiï el tema.

El mes de juny de 1937, la Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya (Comarca del Vallès Oriental), fixa la seva central a Mollet, cosa que és comunicada a l'Ajuntament. La situació a Mollet és cada vegada més difícil ja que els queviures són escadussers. Domínguez proposa que Agricultura sigui una Conselleria nova en el Municipi. Els articles bàsics són racionats. La Conselleria de Proveïments demana col·laboració al Sindicat per tal de saber el gènere que hi ha a la població, cosa que assenyalen els Decrets publicats per la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat per conèixer el gènere que hi ha als pobles i estipular les quantitats de racionament de cada producte. Mentrestant els components de la Minoria Rabassaire reclamen que la

Conselleria de Proveïments complimenti totes les ordres i disposicions del govern de la Generalitat, i envien una carta a l'Ajuntament on exposen els punts bàsics del Decret del Conseller d'Economia.

En els plens, la Conselleria es queixa de la manca de col·laboració del Sindicat i s'estableix un debat sobre si aquest ha de rebre o no el mateix tracte que els altres establiments. Al cap de pocs dies Feliu Tura fa les explicacions pertinents sobre el tema, tot disculpant la falta d'assistència per les ocupacions que tenen, a la vegada que reconeix el dret legal de la Comissió de demanar factures. No tota la corporació queda satisfeta amb les explicacions donades ⁴⁴. La tasca de Proveïments és feixuga i comporta enfrontaments. Els membres Rabassaires de la comissió manifesten, en una carta al ple, la discriminació de la que es consideren objecte, perquè el president no actua amb imparcialitat davant la pretesa infracció comesa per la Col·lectiva. El President és en aquests moments un regidor de la C.N.T. ⁴⁵. Posteriorment serà el mateix Feliu Tura qui porti la Conselleria, però pel setembre decideix presentar la dimissió de Conseller de Proveïments i de Regidor, cosa que justifica pel seu excés de treball. Tampoc no presenta cap substitut, tot al·ludint a la gran feina que tenen en el Sindicat. La resta de la corporació lamenta que els Rabassaires no tinguin ningú per fer-se càrrec de Proveïments, ja que consideren que aquests són els més indicats per obtenir els articles. Caldrà esperar al proper ple perquè el Sindicat presenti finalment un substitut, cosa que provoca la felicitació de totes les minories ⁴⁶.

El gener de 1938 Mollet rep un dels cops més durs, ja que una bomba cau als Quatre Cantons, i causa la mort de diverses persones ⁴⁷. Algunes cases queden afectades i també el Sindicat. Pocs dies després el Conseller Soto exposa que la Col·lectiva de Camperols té demanat l'ingrés en el Sindicat Agrícola, d'acord amb el Decret de Sindicació obligatòria i que troben inconvenients per fer-ho. Aleshores el conseller Bonvilà diu que com que la Junta ha de cessar l'endemà

no ha volgut en els seus últims moments d'actuació prendre una resolució de la importància com és l'ingrés dels camperols al Sindicat, deixant-ho a mans de la Junta que es constituirà i esperant ho resoldrà satisfactòriament. ⁴⁸.

D'aquest fet se'n dedueixen les reticències per part dels rabassaires a la incorporació dels camperols al Sindicat.

El 5 de juny de 1938 es produeix la dimissió de Josep Fortuny, amb motiu del seu ingrés a l'Exèrcit Popular Regular. És curiós que el mateix dia es rebi un comunicat de la Unió de Rabassaires que substi-

tueix al regidor proposat inicialment, Domènech Vallbona, per Feliu Tura. D'aquest fet se'n desprèn una entesa de les forces polítiques a priori, ja que en la mateixa sessió es procedeix a l'elecció del nou alcalde i és elegit per 18 vots a favor i un en blanc, Feliu Tura. Les diferents forces polítiques accepten la proposta de nomenament que fa l'Esquerra Republicana sense posar-hi cap inconvenient i el voten unànimement. A partir d'aquest moment i fins el desenllaç de la Guerra Civil, Feliu Tura torna a ocupar l'Alcaldia. D'aquest període cal esmentar el missatge al President Companys, on es parla dels pobles hispànics de Catalunya i de la seva lluita. En la discussió del missatge totes les minories es posen d'acord, per la qual cosa l'alcalde es congratula de la concòrdia que hi ha entre les diferents forces. També és un tema a citar l'impost especial que recau sobre la terra i el bestiar que puja a 50.000 pessetes que han de pagar entre el Sindicat i la Cooperativa de Camperols. Es proposa que l'impost sigui de 40.000 pessetes, de les quals 35.000 les pagaria el Sindicat Agrícola i 5.000 la Col·lectiva de Camperols. L'assumpte passa a l'estudi d'ambdós grups. En la propera reunió la C.N.T. proposa que la Col·lectiva de Camperols aporti 4.000 pessetes i el Sindicat 36.000; Feliu Tura adelanta l'aprovació del Sindicat ja que considera que la diferència proposada és mínima.

Durant la Guerra la Conselleria d'Agricultura organitza el racionament d'aquells productes bàsics que són imprescindibles. Es proposa fer un cens de totes les espècies d'animals existents a Catalunya ⁴⁹. El Sindicat Agrícola i la Col·lectiva de Camperols han de col·laborar quan se'ls demana les dades sobre el gènere que tenen. La Conselleria de Proveïments canalitza la distribució no sense dificultats. Són moments durs i no sempre hom declara allò que té. A vegades es prefereix vendre-ho pel propi compte. Hi ha un intercanvi de productes, al marge de les disposicions, que no és controlat. En alguns moments surten conflictes per les mongetes, les patates, la farina... És un període difícil durant el que moltes coses s'han transformat en la vida del poble. Hi ha hagut la col·lectivització de terres, els rabassaires han hagut de renunciar a tenir mossos que treballessin les terres que conreaven, s'ha establert un impost del 5% sobre els sous dels treballadors, s'han format cooperatives de paletes, de pintors, de barbers i de tendes de queviures. Totes aquestes transformacions s'han realitzat amb esforços que no han evitat els enfrontaments entre grups que tenien interessos de classe contraposats i que s'han hagut d'unir per fer un front conjunt de les esquerres contra la guerra. La comesa no és fàcil, sobretot en un moment en què la població pateix la reducció de productes alimentaris i comença a cansar-se d'una guerra que dura molts mesos.

Exili i retorn

Amb la derrota dels republicans a la Guerra Civil, Feliu Tura es veu obligat a abandonar Catalunya i dirigir-se a França. El mateix fan els seus fills Joan i Esteve. Passa pels camps de refugiats de Sant Ciprien, Set Fonts i Agde. A França els exiliats reben visites que els intenten convèncer de què si tornen no els passarà res. També hi va «*la Citrola*», que sembla que acaba influint en el retorn de Josep Fortuny. La notícia s'estén pels camps francesos i arriba fins i tot a la presó de Lleida. La conclusió és fàcil. Si en Fortuny ha tornat i no li ha passat res, què els ha de passar als altres ⁵⁰. Però la intenció d'aquestes informacions és si més no dubtosa i ningú s'ho acaba de creure. Molts es queden, tot i que llur situació es complica amb l'entrada de les forces feixistes durant la Segona Guerra Mundial. Joan Tura acaba morint en el camp d'extermini de Mathausen.

Feliu Tura no es decideix a tornar fins que Franco promulga l'amnistia l'any 1945, un cop finalitzada la Guerra Civil i la II.^a Guerra Mundial. Quan arriba a Mollet ho fa envellit i malalt. Tots els moments d'eufòria viscuts durant la República s'han extingit. No en queda pràcticament res de tot allò pel que aquells homes havien lluitat, amb més o menys errors, però amb la convicció de què treballaven per a una modernització de la societat catalana. La República ha perdut, i amb ella Catalunya perd la seva autonomia i les seves institucions. Desapareixen les antigues associacions i sindicats. El Sindicat Agrícola dels Rabassaires és substituït pel Sindicato Agrícola de San Isidro. La llengua catalana que s'havia recuperat a les Actes dels Plens és novament substituïda per la castellana, i el vocabulari emprat recorda en tots moments la «victoria del glorioso ejército» com a únic argument de legitimació del nou Ajuntament. La repressió és total i les actes es fan ressò de les sol·licituds d'aval pels molletans republicans empresonats o exiliats. El poble queda dividit entre vencedors i vençuts. Les denúncies sovintegen. La Guàrdia Civil escorcolla les cases. També la de Feliu Tura ⁵¹. Alguns pateixen durant anys les represàlies dels seus enemics, si bé no és aquest el cas de la família Tura. Tampoc se li podia fer pagar res. La derrota, amb l'exili i la mort d'un fill, eren un preu prou alt que ja havia pagat.

Quan mor, l'any 1956, la repressió afecta fins i tot el seu enterrament, ja que la Guàrdia Civil obliga a la família a avançar l'hora d'aquest per evitar que el poble li rendeixi homenatge.

NOTES

1. Testimoni d'Ernest Escolà.
2. Testimoni de Montserrat Tura.
3. SOLÉ TURA, J., *Cent històries, cent vides*. L'Aixernador. Edicions argentonines, Argenton, 1986.
4. LA TERRA, 15 d'octubre de 1922.
5. BONVILÀ, P., *Més de tres-cents anys d'història 1640-1936*. Mecanoscrit sense publicar.
6. Ibid.
7. LLUITA, 24 de març de 1931.
8. Ibid.
9. Acta del Ple, 16 d'abril de 1931.
10. Actes dels Plens, 21 d'abril de 1932.
11. Acta del Ple, 16 d'abril de 1932.
12. Acta del Ple, 4 d'agost de 1932.
13. «Les relacions entre esquerres i rabassaires eren antigues i E.R.C. repetidament havia afirmat la seva intenció d'afavorir els parcers i els rabassaires». TERMES, J., *De la revolta de setembre a la fi de la guerra civil*. Història de Catalunya. Volum VI, Edicions 62, Barcelona, 1987.
14. La investigació dels comptes municipals de l'època de la Dictadura, posa en relleu la mala gestió de l'Ajuntament, sobretot pel que fa referència a l'arrendament de les aigües a una empresa privada. A l'alcalde Joan Serra se li demanen responsabilitats per la seva relació amb aquesta empresa. La Comissió firma un escrit que després lamenta haver signat. Posteriorment es presenten al Jutjat de Granollers per veure el paper i l'estripen. Durant els Fets d'Octubre, Josep Fortuny qualifica aquest fet d'assalt al Jutjat de Granollers. L'any 1935 es deslliura de responsabilitats a l'alcalde acusat ja que la resolució del cas especifica que no hi troba matèria delictiva. Als membres de la Comissió de Responsabilitats, i en especial a Josep Fortuny, mai se'ls perdonarà l'afer.
15. REALITATS, 13 de gener de 1934. «Si la candidatura de l'Esquerra surt votada, ja veiem en Feliu Tura, altra vegada torrant pinyons. Però si guanya, ja el veiem amb «Chaqué» barret «Bombí» i sabates de «Charol».
16. Expedient de constitució de l'Ajuntament, 1934.
17. Acta del Ple, 1 de setembre de 1934.
18. Acta del Ple, 13 de juny de 1934.
19. LA HUMANITAT, 17, 18 i 22 d'agost de 1934.
20. LA HUMANITAT, 10 i 22 d'agost de 1934.
21. LA HUMANITAT, 8 i 11 de setembre de 1934.
22. Acta del Ple, 13 de setembre de 1934.
23. LA HUMANITAT, 16 de setembre de 1934.
24. LA HUMANITAT, 24 i 25 d'agost de 1934.

25. El dia 5 la Unió de Rabassaires advertia als seus associats que no atenguessin altres ordres ni indicacions que les que els fossin facilitades pel Consell Directiu. Vegeu LA HUMANITAT, 5 d'octubre de 1934.
Un grup d'uns dos-cents rabassaires de les comarques que es van dirigir a Barcelona van ser detinguts. Rabassaires i membres de la C.N.T. de Mollet decideixen de trobar-se a la nit al bosc de Can Pantiquet, però els primers no es presenten. Allà coneixen la notícia del setge al Cuarter de Granollers. De la conversa amb Ernest Escolà.
26. Testimoni d'Ernest Escolà.
27. Arreu de Catalunya s'obriren subscripcions pels empresonats. Vegeu LA HUMANITAT, 23 d'agost de 1935.
28. LA HUMANITAT, 6 d'agost de 1935.
29. Actes dels Plens, 17 i 18 de febrer de 1936.
30. Acta del Ple, 12 de març de 1936.
31. TERMES, J., *De la Revolució de Setembre a la fi de la Guerra Civil. 1868-1939*. Història de Catalunya, volum VI. Edicions 62, Barcelona, 1987.
32. Testimoni d'Ernest Escolà.
33. Acta del Ple, 6 d'agost de 1936.
34. Acta del Ple, 7 de setembre de 1936.
35. Actes dels Plens, 3 i 16 d'octubre de 1936.
36. Acta de la Comissió de Govern, 25 de novembre de 1937.
37. Acta del Ple, 3 de desembre de 1936.
38. El 15 de desembre de 1936 es posa a discussió, en la reunió de la Comissió de Govern, l'imposició de Contribució de guerra als Rabassaires. El 25 del mateix mes es reuneix la Junta General Extraordinària del Sindicat per debatre l'assumpte de l'impost del 5% que s'aplica als treballadors de Mollet. El Sindicat no hi està d'acord perquè no és per ajudar a la guerra, sinó per crear un sistema col·lectiu amb el que no està d'acord. A més consideren que són treballadors que no cobren una setmanada. Vegeu l'Acta del Ple del 12 de gener de 1937. Sobre aquest tema el Partit Socialista Unificat presenta un Dictamen. El debat sobre l'impost i l'enfrontament entre Ajuntament i Rabassaires estaria en la base de les dimissions dels representants dels rabassaires i per tant de Feliu Tura.
39. Vegeu les intervencions dels regidors Domínguez, Manau i Ràfols a l'Acta del Ple del 4 de febrer de 1937.
40. Acta del Ple, 11 de febrer de 1937.
41. Ibid.
42. Actes dels Plens, 8 i 29 d'abril de 1937.
43. El regidor Domínguez, en la seva intervenció del 29 d'abril, es refereix a quan els rabassaires tenien mossos. En aquells moments els rabassaires havien renunciat a tenir-ne i aquests ja no treballaven a les terres de l'amo sinó que se'ls havia donat terra pròpia.
44. Acta del Ple, 1 de juliol de 1937.
45. Els Rabassaires consideren que Domínguez defensa la Col·lectiva de Camperols i que per això no té en compte les proves presentades per la denúncia. Els Rabassaires i la Col·lectiva tenen enfrontaments puntuals per les terres i se serveixen mútua-

ment d'excusa per a justificar les pròpies infraccions. Un exemple n'és el cas de les patates, que queda reflectit a les Actes dels Plens de l'1 i del 29 d'abril de 1937.

46. Actes dels Plens, 7 i 12 de setembre de 1937.
47. SOLÉ, J.M., VILARROYA, J., *Catalunya sota les bombes 1936-1939*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1986.
48. Acta de la Comissió de Govern, 15 de gener de 1938.
49. Per fer-vos una idea de les dificultats que passa la Conselleria de Proveïments per assortir el poble dels productes imprescindibles, podeu veure les Comunicacions i Dictàmens que fa la Comissió de Proveïments durant els anys 1937 i 1938, i la correspondència que manté amb el Sindicat perquè aquest declari els productes que té.
50. Testimoni d'Ernest Escolà.
51. Testimoni de Montserrat Tura.

FONTS

Actes dels Plens de l'Ajuntament 1931-1939.

Actes de les Comissions de Govern 1931-1939.

Correspondència de l'Ajuntament.

Estatuts de la Unió de Vaquers Rurals, 1934.

Memòria que rendeix al poble de Mollet la Comissió de Responsabilitats nomenada per escatir la gestió administrativa de l'època de la Dictadura.

Prensa

LA HUMANITAT, agost, setembre i octubre de 1934, agost 1935.

LA TERRA, octubre de 1922, novembre de 1935 i març de 1936.

LLUITA, març de 1931, maig de 1933.

NOSTRE IDEAL, 1930-1931.

NOSTRA VEU, maig-juny, 1935.

REALITATS, gener de 1934.

TERRA LLIURE, abril de 1934.

ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE MOLLET DEL VALLÈS

ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA

HEMEROTECA PARTICULAR DEL SR. MARTÍ POU.

AGRAÏMENTS

A Ramon Aran, Montserrat Bonvilà, Ernest Escolà, Joan Pi, Martí Pou, Joan Solé, Vicenç Torrents i família Tura, per la informació que em facilitaren.

Al professor Enric Ucelay de Cal, que m'engrescà a realitzar aquest treball durant el curs acadèmic 1987-88.